

Univerzita Palackého
v Olomouci

SOUVISLOST UŽÍVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SÍTÍ S VRSTEVNICKÝMI VZTAHY A DEPRESIVITOU ADOLESCENTŮ

Karolína Ferklová

Mgr. Jaroslava Suchá, PhD.

OBSAH

1. Teoretické ukotvení:
 - a) Adolescence
 - b) Vrstevnické vztahy
 - c) Vztahové zkušenosti
 - d) Sociální sítě
 - e) Depresivita
2. Výsledky výzkumné studie
3. Diskuse, prostor pro dotazy

TEORETICKÉ UKOTVENÍ

ADOLESCENCE

- „Slovo adolescence je odvozeno z latinského adolesco = dospívat, vyvíjet se, ale také vzmáhat se, sílit, mohutnět“ (Říčan, 1998, 205).
- Vymezení:
 - *Autoři se ve vymezení adolescence různí, my přistupujeme dle APA (10-19 let)*
 - *Ve výzkumu se zaměřujeme na období 15-19 let (starší adolescence)*
- Přehodnocování svého body image, nové zkušenosti, příležitosti, přezkoumávání hodnot, cílů, formování identity, poznávání a přijetí sebe sama (Sutton, 2001).

VRSTEVNICKÉ VZTAHY

- Emancipace od rodiny a utváření hlubších vztahů s vrstevníky (Havighurst, 1956).
- Hlavní zaměření na oporu poskytovanou spolužáky (sociální opora)
 - *Usnadňuje zvládání zátěže*
 - *Působí pozitivně, protektivně*
 - *Odpoutání od zátěže*
 - *Odvádí myšlenky od ubírání se na problémy*
 - *Pocit sounáležitosti, začleňování (Mareš, Ježek, 2005).*

VZTAHOVÉ ZKUŠENOSTI

■ Partnerské zkušenosti

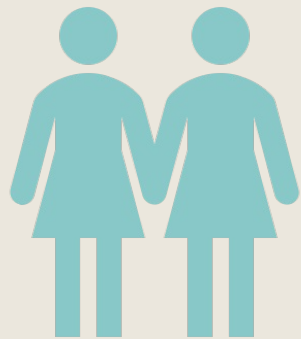
- *„Pokračující dobrovolné interakce, které jsou vzájemně uznávány, nikoli identifikovány pouze jedním členem dvojice“ (Collins, 2003, 2).*
- *Sebepojetí, komunikace, sexualita – ocenění (Macek, 2003).*
- *Heterosexuální fáze polygamní a fáze první zamilovanosti (Langmeier a Krejčířová, 1998).*

■ Sexuální zkušenosti

- *Rozmanitost, fascinace sexualitou, experimentování (Langmeier a Krejčířová, 1998).*
- *17-18 let první pohlavní styk – zvědavost (Weiss a Zvěřina, 2009).*

Výzkumy vztahové zkušenosti

- „Defining the relationship“ (DTR) – definování vztahu
 - Více než ½ vztahů
 - *Motivace: plánování společné budoucnosti*
 - *Jistota, oddanost, prohloubení intimacy, zvýšení zodpovědnosti v sexuálním chování (Knopp et al., 2020).*
- Rozmluvy o STD (sexuálně přenosné choroby) – uvědomění své sexuality (Ryan et al., 2007).
- Rodiče, partneři, sexuálně aktivní přátelé (Sieving et al., 2006).
- Vliv prvního pohlavního styku na mysl jedince
 - *Sebevědomí, depresivita (Meier, 2007).*

SOCIÁLNÍ SÍŤE

- Online platformy, které vznikly na počátku tisíciletí
- Určené především ke komunikaci a rychlému sdílení obsahu mezi lidmi (Boydová, 2017).
- MySpace, Facebook, Twitter, Instagram, Snapchat, TikTok, ...
- Statistika užívání:
 - „V České republice používá sociální sítě jako je Facebook, Instagram či Twitter, více než 4,7 milionů osob, tj. 54 % jednotlivců starších 16 let“. (Český statistický úřad, 2020, 1. odstavec).
- Zábava, informace, marketing firem, komunikace a interakce s druhými lidmi, neomezenost, bezplatnost (Keller, 2010).

Rizikové a protektivní faktory sociálních sítí

–

- Dopad na sebevědomí (Cookingham, 2015).
- Kyberšikana
- Online zneužívání (V síti)
- Vystavování se nevhodnému obsahu
- Nedostatečné hlídání soukromí, bezpečí (O'Keeffe et al., 2011).

+

- Nová identita (Hansen, 2021).
- Zájmové skupiny
- Vzdělávání na dálku (O'Keeffe et al., 2011).
- Komunikace s lidmi z celého světa (Boyd, 2001).
- Inspirace (Valkenburg et al., 2021).

Vztahy X sociální sítě

- Hansen (2021): čím více sociální sítě užíváme, tím se cítíme osamělejší
- Nemohou plnohodnotně nahradit mezilidský face-to-face kontakt
 - *Stydlivost, komunikace, vztahy, uzavírání do sebe (Hansen, 2021).*
- *Rizikové chování (alkohol, kouření, dnes i SNS)*
 - *Dříve, promiskuita (Weiss et al., 1996).*

DEPRESIVITA

- Jedno z nejstěžejnějších období pro vývoj identity a osobnosti jedince
- „Depresivní nálada je vleklé emoční rozpoložení“ (Orel, 2015).
- „Skličenosť“, „stisknutí“ či „stlačení ze všech stran“ (Křivohlavý, 2012).
- Nejhorší a nejrozšířenější nemoc duše (WHO) – každý 4. člověk, především ženy

Projevy a příčiny depresivity:

PROJEVY:

- Chorobný pesimismus, dlouhodobý smutek, neschopnost prožívat radost, úbytek psychických i fyzických sil, ztráta motivace a vůle, zanedbávání vzhledu, nespavost, ztráta zájmu o obvyklé činnosti, jídlo, sex
- Třes, pocení, zácpa, bolesti hlavy, bušení srdce, dušnost
- Pocity bezbrannosti, méněcennosti, viny, uzavírání se do vnitřního světa (Praško et al., 1997).
- Sebevražedné myšlenky (Křivohlavý, 2012).

PŘÍČINY:

- Genetika, nízké sebevědomí, chronický stres, úmrtí blízké osoby, nemoc, trauma (Praško et al., 1997); (Atkinsonová, 2005); (Křivohlavý, 1997).

Depresivita X sociální sítě

- Valkenburg (2021):
 - Individualita vlivu (obsah, citové ladění)
 - Faktor času?
- Radovic (2017):
 - Dopady a účel u D a ND jedinců podobné (D více: cizí lidé, zájmové skupiny)
- Betancourt (2015): nadměrné užívání soc. sítí → depresivní porucha o 2-5 %

Depresivita X vztahy

V → D

- Rozchod, negativní interakce (stres, nízká míra podpory a intimity)
- Více dívky (Davila et al. 2004), (Daley et al., 2002).
- Pohlavní styk (Meier, 2007).

D → V

- Pasivita, nezájem
- Ujišťování, závislost, submisivita, neustálá péče, pozornost
- Neschopnost vztah udržet – množství, kvalita (Tani et al., 2013).

VÝZKUMNÁ STUDIE

CÍLE VÝZKUMNÉ STUDIE

- analyzovat u jedinců v období starší adolescence vztah mezi sociálními sítěmi a
 - 1) Vztahovými zkušenostmi
 - 2) Depresivitou

METODOLOGICKÝ RÁMEC

- Kvantitativní design
- Dotazníkové šetření
 - *Online forma*
 - *Květen-červen 2021*
- Náhodný výběr 50 SŠ s maturitou a 50 gymnázií z celé ČR

POUŽITÉ NÁSTROJE

- Dotazník Závislosti na internetu **IDS9-SF** (Suchá, Ferklová, & Pipová, 2021)
- Bergenova škála závislosti na sociálních sítích **BSMAS** (Ferklová, Suchá, & Pipová, 2021)
- Škála depresivity **SDDSS** (Dolejš, Skopal, Suchá, & Charvát, 2018)
- Dotazník Vztahových zkušeností starších adolescentů **DVZ** (Ferklová, & Suchá, 2020)
- Škála Opora poskytovaná spolužáky (Dotazník sociální opory u dětí a dospívajících) **CASSS** (Malecki, & Demarary, 2000); (Mareš, & Ježek, 2005)

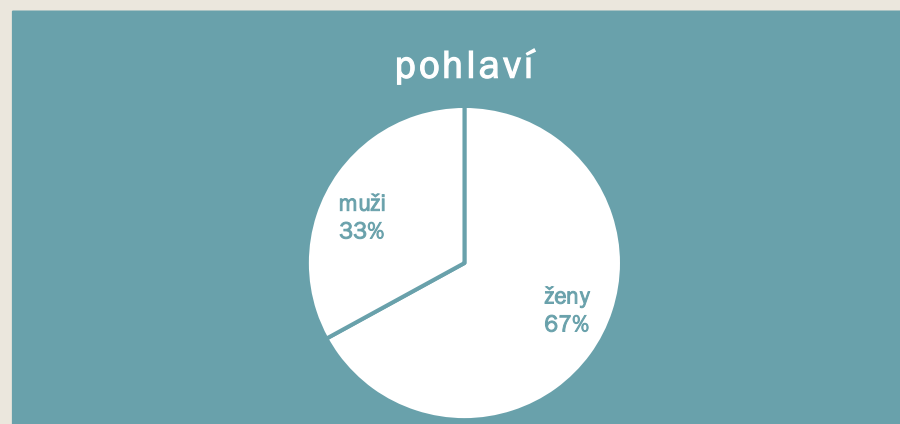

VÝZKUMNÝ SOUBOR

- 1015 respondentů, z do analýz zahrnuto 902 (souhlas, věk)
- Období straší adolescence (15-19 let)
- Rozdělení souboru:
 - *uživatelé bez závislosti (běžní uživatelé)*
 - *uživatelé se závislostí (uživatelé v riziku závislosti)*

♂ : 326

Univerzita Palackého
v Olomouci

VÝSLEDKY

DESKRIPTIVNÍ CHARAKTERISTIKY

Věk respondentů dle pohlaví

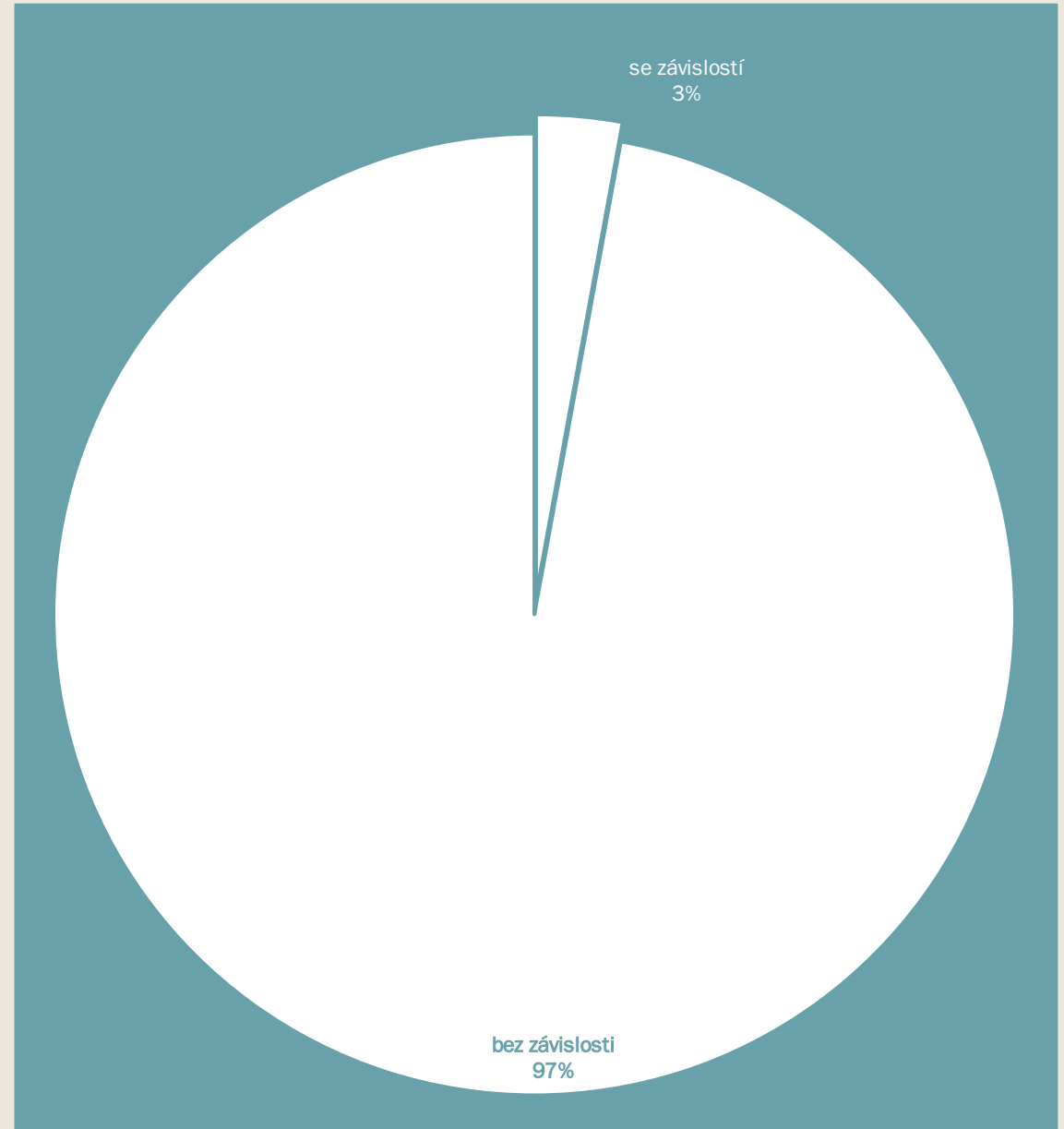
Pohlaví	Průměrný věk	Počet respondentů	Směrodatná odchylka věku
Chlapci	16,99	287	1,02
Dívky	16,91	615	1,05
Celkem	16,94	902	1,04

Věk respondentů dle ne/závislosti na sociálních sítích

- Nebyl nalezený rozdíl ve věku mezi skupinou s/bez závislosti

Prevalence závislosti na sociálních sítích

- Získání 19 → 24 bodů a více v BSMAS = závislost
 - 17,45 % → 2,84 % dotázaných (26)
- Průměrný skóre u respondentů bez a se závislostí na sociálních sítích
 - Jedinci bez závislosti: 13,66
 - Jedinci se závislostí: 25,58
- Průměrný čas strávený na soc. sítích/ den
 - 3,73 hodin
- Průměrný čas strávený na internetu/ den
 - 4,55 hodin

Rozdíl mezi dívkami a chlapci v užívání sociálních sítí

- Byl nalezen významný rozdíl mezi dívkami a chlapci v míře symptomů závislosti na sociálních sítích ($U = 63955,00$; $p < 0,001$)

Pohlaví	BSMAS Průměr	Počet respondentů	BSMAS Směrodatná odchylka
Chlapci	11,81	285	3,60
Dívky	15,03	613	4,68
Celkem	14,01	898	4,62

Rozdíl mezi dívkami a chlapci v míře partnerských zkušeností (DVZ)

- Nebyl nalezen významný rozdíl mezi dívkami a chlapci v míře partnerských zkušeností ($U = 105226,0$; $p = 0,987$)

Pohlaví	DVZ Průměr	Počet respondentů	DVZ Směrodatná odchylka
Chlapci	40,09	283	12,25
Dívky	40,52	606	11,18
Celkem	40,38	889	11,52

Vztah užívání sociálních sítí a internetu

- Byl nalezen středně silný vztah mezi závislostí na sociálních sítích a závislostí na internetu
- $r = 0,61$; $p < 0,001$

Vztah užívání sociálních sítí s depresivitou

- Byl nalezen středně silný vztah mezi závislostí na sociálních sítích a depresivitou
- $r = 0,47$; $p < 0,001$

Vztah mezi užíváním sociálních sítí a vrstevnickou podporou

- Byl nalezen slabý vztah mezi užíváním sociálních sítí a vrstevnickou podporou
- $r = -0,11$; $p < 0,01$

Vztah mezi užíváním sociálních sítí a partnerskými zkušenostmi

- Byl nalezen slabý vztah mezi užíváním sociálních sítí a partnerskými zkušenostmi
- $r = 0,16$; $p < 0,001$

Rozdíl v míře partnerských zkušeností mezi běžnými uživateli a uživateli v riziku závislosti na sociálních sítích

- Nebyl nalezen významný rozdíl v míře partnerských zkušeností mezi jedinci bez závislosti a jedinci se závislostí na sociálních sítích
- $U = 10107,50$; $p = 0,39$

Skupina	PS Průměr	Počet respondentů	PS Směrodatná odchylka
Bez závislosti	40,30	805	11,68
Se závislostí	42,12	171	10,35
Celkem	40,36	976	11,51

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- American Psychological Association (2020). *APA Dictionary of Psychology*. Získáno 28. 8. 2021 z <https://dictionary.apa.org/adolescence>.
- Atkinsonová, S. (2005). *Jak zdotat skálu jménem deprese*. Z anglického originálu *Climbing Out of Depression* přeložila Marcela Nejedlá. Albatros.
- Betancourt, T. S., Frounfelker, R., Mishra, T., Hussein, A., & Falzarano, R. (2015). *Addressing health disparities in the mental health of refugee children and adolescents through community based participatory research: A study in 2 communities*. *American Journal of Public Health*, 105, S3, S475S482.
- Blinka, L., Škařupová, K., Ševčíková, A., Licehammerová, Š., Vondráčková, P. (2015). *Online závislosti: jednání jako droga?: online hry, sex a sociální sítě: diagnostika závislostí na internetu: prevence a léčba*. Grada.
- Boyd, D. M. (2001). *Taken Out of Context: American Teen Sociality in Networked Publics*. Získáno 9. 9. 2021 z <https://www.danah.org/papers/TakenOutOfContext.pdf>.
- Boydová, D. (2017). *Je to složitější: Sociální život teenagerů na sociálních sítích*. Z anglického originálu *It's complicated: The social life of networked teens* přeložil Lukáš Novák. Akropolis.
- Centrum prevence rizikové virtuální komunikace. Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci (2020). *Co je sexting?* Olomouc.
- Collins, W. A. (2003). *More than Myth: The Developmental Significance of Romantic Relationships During Adolescence*. *Journal of Research on Adolescence*, 13(1), 1–24. doi: 10.1111/1532-7795.1301001
- Cookingham, L. M., Ryan, G. L. (2015). *The Impact of Social Media on the Sexual and Social Wellness of Adolescents*. Získáno 9. 9. 2021 z https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1083318814001636?casa_token=64glnTUMqS0AAAAA:6QIZfzHnqAaX7cAt91gudxYvbC_urDzdaiKnfOAHKV3nyL2vpzKSEZXQgOMt4YsIM9aquRPP8A.
- Český statistický úřad (2019). *Osoby v zemích EU používající sociální sítě*. Získáno 8. 9. 2021 z <https://www.czso.cz/documents/10180/122362692/0620042054.pdf/256269ee-b563-4a3f-b837-b4e9d6806645?version=1.1>.
- Český statistický úřad (2020). *Sociální sítě*. Získáno 8. 9. 2021 z <https://www.czso.cz/documents/10180/122362692/5.pdf/c6667fb7-1e65-429e-a496-8037bfb4ce82?version=1.1>.
- Daley, S. E., & Hammen, C. (2002). *Depressive symptoms and close relationships during the transition to adulthood: Perspectives from dysphoric women, their best friends, and their romantic partners*. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 70, 129-141.

- Davila, J., Steinberg, S. J., Kachadourian, L., Cobb, R. & Fincham, F. (2004). *Romantic involvement and depressive symptoms in early and late adolescence: The role of preoccupied relational style*. *Personal Relationships*, 11, 161-178.
- Hansen, A. (2021). *Instamozek: stres, deprese a úzkosti zapříčiněné moderní dobou*. Ze švédského originálu Skärnhjärnan přeložila Helena Stiessová. Portál.
- Havighurst, R. J. (1956). *Research on the Developmental-Task Concept*. *The School Review*, 64(5), 215–223. doi:10.1086/44239
- Keller, J. (2010). *Nejistota a důvěra aneb K čemu je modernitě dobrá tradice*. Sociologické nakladatelství Slon.
- Knopp, K., Rhoades, G. K., Stanley, S. M., & Markman, H. J. (2020). *Defining the relationship in adolescent and young adult romantic relationships*. *Journal of Social and Personal Relationships*, 026540752091893. doi: 10.1177/0265407520918932
- Křivohlavý, J. (1997). *Jak zvládat depresi*. Grada.
- Křivohlavý, J. (2012). *Optimismus, pesimismus a prevence deprese*. Grada.
- Langmeier, J., Krejčířová, D. (1998). *Vývojová psychologie*. Grada.
- Macek, P. (2003). *Adolescence*. 2. upr. vyd. Portál.
- Marcia, J. E. (1980). *Identity in adolescence: Handbook of adolescent psychology*. Wiley and Sons.
- Mareš, J., Ježek, S. (2005). *Dotazník sociální opory u dětí a dospívajících*. Institut pedagogicko-psychologického poradenství.
- Meier, A. M. (2007). *Adolescent First Sex and Subsequent Mental Health*. *American Journal of Sociology*. 112(6), 1811–1847. doi: 10.1086/512708
- O'Keeffe, G. S., Clarke-Pearson, K. (2011). *The Impact of Social Media on Children, Adolescents, and Families*. Získáno 9. 9. 2021 z <https://pediatrics.aappublications.org/content/pediatrics/127/4/800.full.pdf>.
- Orel, M. (2015). *Na Freuda já nemám čas, doktore*. Portál.
- Pecháčková, M. (2020). *Kdo chytá v síti*. BizBooks.
- Praško, J., Kyralová, I., Minaříková, V., & Prašková, H. (1997). *Co je to deprese a jak se léčí?* Psychiatrické centrum Praha.

- Radovic, A., Gmelin, T., Stein, B. D., & Miller, E. (2017). *Depressed adolescents' positive and negative use of social media*. *Journal of Adolescence*, 55, 5–15. doi: 10.1016/j.adolescence.2016.12.002
- Reissing, E., Andruff, H., & Wentland, J. (2012). *Looking back: the experience of first sexual intercourse and current sexual adjustment in young heterosexual adults*. *Journal Of Sex Research*, 49(1), 27-35. doi: 10.1080/00224499.2010.538951
- Ryan, S., Franzetta, K., Manlove, J., & Holcombe, E. (2007). *Adolescents' Discussions About Contraception or STDs with Partners Before First Sex*. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health*, 39(3), 149–157. doi: 10.1363/3914907
- Říčan, P. (1989). *Cesta životem*. Panorama.
- Sieving, R. E., Eisenberg, M. E., Pettingell, S., & Skay, C. (2006). *Friends' Influence on Adolescents' First Sexual Intercourse*. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health*, 38(1), 13–19. doi: 10.1363/3801306
- Spitzer, M. (2016). *Kybernemoc! Jak nám digitalizovaný život ničí zdraví*. Z německého originálu *Cyberkrank!* přeložila Iva Kratochvílová. Host.
- Sutton, J. (2001). *Erik Erikson's Stages of Psychosocial Development Explained*. Získáno 27. 8. 2021 z <https://positivepsychology.com/erikson-stages/>.
- Tani, F., Smorti, M. (2013). *Romantic relationships in adolescents with internalizing and externalizing problems*. Získáno 18. 9. 2021 z https://www.researchgate.net/publication/259757275_Romantic_relationships_in_adolescents_with_internalizing_and_externalizing_problems.
- Valkenburg, P. M., Meier, A., & Beyens, I. (2021). *Social media use and its impact on adolescent mental health: An umbrella review of the evidence*. *Current Opinion in Psychology*. Získáno 16. 9. 2021 z https://www.researchgate.net/publication/353993602_Social_Media_Use_and_its_Impact_on_Adolescent_Mental_Health_An_Umbrella_Review_of_the_Evidence.
- Weiss, P., Urbánek, V., & Procházka, I. (1996). *Koitální debut*. *Československá psychologie*, 40(2), 138-145.
- Weiss, P., Zvěřina, J. (2009). *Sexuální chování české populace*. Získáno 31. 8. 2021 z <http://www.urologiepropraxi.cz/pdfs/uro/2009/03/02.pdf>.

DĚKUJEME ZA
POZORNOST